

להיות יהודי זה בגנים?

Category: דברים, נצבים

כשם שהרצון לחיות קיים בטבע האנושי, כך גם הרצון של יהודי להיות קשור לקדוש-ברוך-הוא, הוא אינסטינקט טבעי שהוטבע ב'ברית' שנכרתה עם כל דורות העם היהודי.

מי יקבע כיצד לחיות

ישנן אימהות יהודיות רבות שמוכנות להישבע שהבן שיוולד להן עתיד להיות רופא או לפחות עורך-דין, ובמצב הגרוע ביותר הוא יהיה רואה חשבון. בהרבה מקרים נבואתן מתממשת ומתגשמת בפועל. מאיפה שואבות הנשים הללו את ה"ברייטקייט" הזאת להחליט עבור הילד שעדיין לא נולד מה הוא יעשה בגיל ארבעים?

ביום הראשון של ראש-השנה אנו קוראים בהפטרה את הסיפור של חנה אמו של שמואל הנביא. אנחנו קוראים שם איך היא באה לשילה ועמדה במשכן והתפללה לה' "ותדור נדר ותאמר ה' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך" ונתת לאמתך זרע אנשים ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו". האימא היהודייה הזאת עומדת ומבטיחה שאם יהיה לה ילד ה' היא תקדיש אותו לה' לכל ימי חייו והוא יהיה נזיר, "וישב שם עד עולם".

וכך היא אכן עשתה בפועל, אחרי שהיא זכתה ונולד לה בן היא קראה לו שמואל, ואחרי שהוא גדל קצת היא הביאה אותו לשילה, באה לעלי הכהן ואמרה לו "אל הנער הזה התפללתי" וגם אנכי השאילתיהו לה' כל הימים" (שמואל א, א).

לכאורה, התופעה הזאת לגמרי אינה מובנת: איך אפשר להחליט עבור השני מה הוא יעשה? איך היא יכולה להבטיח להקדיש את הבן שלה, אולי הוא בכלל לא ירצה לעשות את זה? איך אפשר לעשות נדר על חשבון מישהו אחר? אתה יכול להבטיח מה אתה תעשה בעתיד, אבל איך אפשר "לנדב" את השני לה'? נכון שנשים תמיד "מנדבים" את הבעלים שלהם לעזור בשביל 'מניין' וכדומה, אבל לזה אנו הגברים כבר רגילים, אבל איך אפשר "לנדב" ילד שעדיין לא נולד?!

השאלה הזאת היא שאלה מאוד פרקטית, שכן ישנם הרבה הורים שמאמצים ילדים לא יהודיים ומגיירים אותם. לכאורה גם פה ישנה אותה שאלה ה' איך אפשר לגייר תינוק ולהפוך אותו ליהודי בלי לשאול אותו לרצונו? מכניסים אותו בעל כורחו לתוך עם יהודי עם היסטוריה שמלאה בצרות ורדיפות, עם דת שיש בה כל כך הרבה מצוות שהוא יצטרך לקיים, יהיה אסור לו לאכול מאכלים לא כשרים, ביום כיפור הוא יצטרך לצום, בפסח עליו לאכול רק מצות ותפוחי אדמה וכו', וכו', חיובים ואיסורים בלי סוף. זה בכלל לא פייר לעשות לו את זה?

מי אמר שהוא בכלל רוצה את זה, לכאורה זאת ממש "כפיה דתית", כופים את הדת שלנו על

אחד שבכלל נולד לעם אחר, רק בגלל שהוא לא יכול להתנגד!

מבואר בהלכה שזהו למעשה גיור על תנאי, מגיירים אותו על "דעת בית דין". זאת אומרת, שביית הדין מחליט שלטובת הילד מוטב שהוא יגדל כיהודי. אבל אכן בשעה שהילד גודל ומגיע לגיל בר-מצוה או בת-מצוה אזי "יש בידו למחות", אם הוא מחליט בגיל שלש עשרה שהוא לא מעוניין להיות יהודי ☞ הוא לא חייב להיות יהודי. אבל ברגע שהוא עשה בר-מצוה או בת-מצוה הרי בזה הוא גילה את דעתו במפורש שהוא רוצה להיות יהודי, ואז הוא בעצם מסכים עם הגיור שעשו לו בתור ילד קטן. (אנציקלופדיה תלמודית חלק ו' ערך גרות ע' תמ"ח).

זה מה שאירע עם שמואל הנביא. נכון אמנם שאמו חנה הקדישה אותו לה' ועשתה ממנו נזיר, אבל בסופו של דבר זה היה תלוי בשמואל עצמו, ואם הוא באמת לא היה מעוניין בכך ☞ ההבטחה שלה לה' לא היתה יכולה לחייב אותו להיות נזיר משום שזה היה בלי הסכמתו. למזלה של אמו, שמואל לא רק שהוא היה נזיר עולם אלא יותר מזה הוא היה מגדולי הנביאים והוא אכן הקדיש את כל ימיו לה' (ראה בארוכה לקו"ש חלק י"ח, עמ' 63).

חוזה חד צדדי

הדברים הללו מביאים אותנו לפרשת השבוע. אנו קוראים השבוע שה' כורת ברית עם כל עם ישראל, "אתם נצבים היום" לעברך בברית ה". ואח"כ התורה ממשיכה "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת" כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלוקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום".

החידוש בפרשתנו הוא, שהקב"ה כורת ברית לא רק עם אלו שחיו באותו דור אלא גם עם "דורות העתידים להיות" (רש"י). לכאורה זה לגמרי לא מובן. מילא אלו שחיים באותו הדור הרי הם הסכימו לברית, הם עמדו למרגלות הר סיני ואמרו "נעשה ונשמע". אבל אלו שעדיין לא נולדו ולא באו לעולם, איך בדיוק אפשר לחייב אותם?!

כולנו יודעים שברית זה חוזה שנכרת בין שני צדדים. למשל, זוג שמתחתנים הם באים בברית הנישואין, כי שניהם כרתו ברית לאהוב אחד את השני. אבל איך אפשר לעשות ברית עם מישהו שעדיין לא נולד, איך אפשר לחייב אותו? יבוא הדור החדש ויאמר אני לא הייתי בעת כריתת הברית: אני לא מעוניין ב'דיל' הזה, זה לא מתאים לי כרגע ☞

מסביר בעל העקדת יצחק (בפרשת נצבים) הסבר נפלא, וכך הם דבריו: הברית הזאת אינה דומה לחוזה שנחתם בין שני צדדים. הכוונה בברית המדוברת כאן היא, שהקב"ה הטביע בטבעם של בני ישראל אשר הם מרצונם החופשי ירצו תמיד להיות יהודים.

משל למה הדבר דומה? בשעה שה' ברא את העולם, הוא ציוה את המצוה הראשונה לאדם וחווה שהיא "פרו ורבו" ☞ לא היתה זו רק מצוה גרידא אלא הוא ברא בטבע העולם את האינסטינקט

הזה שאדם רוצה שיהיו לו ילדים. למעשה זהו אינו ציווי שאדם צריך להכריח את עצמו לעשות, אלא להיפך כל בן-אדם בעצם טבעו ותולדתו רוצה ללדת ילדים. ובפרט שההריון והלידה הם חלקה של האשה, הרי בזה הקב"ה הבטיח שגברים יסכימו ללדת ילדים, כי אם חלילה גברים היו צריכים לעבור את זה ² אני לא בטוח מה היה קורה² נכון שישנם כאלה שמוותרים על זה מלכתחילה ומחליטים שהם "לא רוצים ילדים" אבל העולם בכלל אף פעם לא יאבד את הרצון הזה, ובכך ה' הבטיח את קיום העולם.

גנים חזקים של יהדות

כך גם בקשר לעם היהודי. ה' לא רק ציווה אותנו להיות יהודים ולקיים מצוות, אלא יתרה מזו, והוא העיקר, הוא הכניס את זה בטבע של היהודי, רצון זה הפך להיות חלק מטבעו, להיות יהודי שקשור לקב"ה.

נכון שתמיד יהיו יחידים שיבחרו לעשות היפך טבעם ולא ירצו להיות שייכים, אבל עם ישראל כעם וכקולקטיב יישאר לעולם, משום שזה לא דת או פילוסופיה שאדם צריך להגיע למסקנה לקבל את זה, אלא מדובר באינסטינקט בסיסי וטבעי, זוהי "תאוה" של יהודי שהוא רוצה להתחבר ולהיות שייך לקב"ה.

ממש כשם שהרצון לחיות זהו בטבע האדם והוא יעשה הכול כדי לחיות, אף-על-פי שישנם יחידים שבוחרים להתאבד, אבל מין האדם בכללותו אף פעם לא ייכחד חלילה מרצונו החופשי ² כך גם העם היהודי מעצם טבעו ותולדתו רוצה להיות יהודי, ולכן לעולם לא ייווצר מצב שהעם היהודי חלילה ייעלם מרצונו החופשי.

זהו הפירוש של הברית שה' כרת עם בני ישראל. לא מדובר רק בחוזה גרידא, אלא הרבה יותר מזה ² הוא הכניס את זה ב'גנים' של כל הדורות הבאים, ממש כמו אותו רצון עז שיש לנו לחיות וללדת ילדים ² אותו רצון יש לנו להיות ולחיות כיהודים.

וזהו ההסבר הפשוט מדוע אנשים רצים לבתי הכנסת בראש השנה ויום הכיפורים, אפילו שהם חושבים שהם אתאיסטים וכו'. הריצה לבית הכנסת אינה החלטה שבאה מהראש, אלא נובעת מהאינסטינקט היהודי שחבוי בתוך כל אחד מאתנו.

מסתבר שלאימא היהודייה יש אינסטינקט טבעי להחליט עבור הבן שלה מה הוא עתיד לעשות כשהוא יהיה בגיל ארבעים²